

DIE VERANDERDE EN VERANDERENDE STATUS EN ROL
VAN DIE BLANKE ONDERWYSER IN SUID-AFRIKA.

'N SOSIOLOGIESE STUDIE

deur

JAN HENDRIK VAN DEN BERG, B.A. Honns.

Verhandeling aangebied ter gedeel=
telike voldoening aan die vereistes
vir die graad Magister Artium (So=
siologie) in die Fakulteit Lettere
en Wysbegeerte aan die Potchefstroom=
se Universiteit vir Christelike Hoër
Onderwys.

Studieleier Prof. dr. J.P. van der Walt.

Januarie 1973.

DANKBETUIGING

As die Here die huis nie bou nie,
tevergeefs werk die wat daaraan
bou....

(Ps. 127:1)

Aan my studieleier, prof. dr. J.P. van der Walt
in besondere woord van hartlike dank. U bereid=
heid tot en daadwerklike hulp met die beplanning
en voltooiing van hierdie verhandeling, word
hoog op prys gestel. U akademiese wetenskaplik=
heid was stimulerend en u skerpsinnigheid prik=
kelend.

in Besondere dankwoord aan mnr. J.E. Kruger van
die Departement Sosiologie aan die P.U. vir
C.H.O. wie se deurgaanse belangstelling steeds
in aangename herinnering sal bly.

Aan my vrou, Marie en die kinders kom my innige
en opregte dank toe vir geduld en aanmoediging,
asook die vele offers wat hulle moes bring tydens
die skryf van die verhandeling.

Aan prof. en mev. J.H. van Wyk, wat as my voog=
ouers ontsaglik veel aan liefde, bystand en op=
offering bygedra het tot my opvoeding en akade=

miese vorming, 'n woord van opregte erkentlikheid.

Mag hierdie navorsing 'n bydrae, hoe gering ookal, lewer tot die herwaarding van die posisie van die onderwyser wat as dienskneg in die Koninkryk van God in moeilike tye 'n moeilike, dog heerlike taak het om te vervul.

Hierdie verhandeling word opgedra aan die onder=
wysers, van wie G.A. Watermeyer sê:

Gietvorms van ons jeug, ons vra
dat julle skouers breed moet dra,
jul bou met meer as staal of steen
ons volkswees wentel om jul heen.....

INHOUDSOPGAWE

HOOFSTUK 1

INLEIDING EN PROBLEEMSTELLING

Inleiding 1

Die sosiologiese aard van die probleem en
afbakening van die studieterrein 4

Die omvang van die probleem 8

Doel van die ondersoek 9

Metode van ondersoek 11

Enkele probleme ervaar tydens die navorsing 12

HOOFSTUK 2

DIE MENSLIKE SAMELEWING EN DIE PEDAGOGIESE ASPEK

Inleiding 13

Die normatiewe aard van die samelewing 16

Analise van die pedagogiese werksaamheid in die
samelewing 57

Sosiologiese analise van die vernaamste samelewings=
vorme met aandag aan die pedagogiese aspek in
elkeen 79

Samevatting 100

HOOFSTUK 3

'N SOSIOLOGIESE OMSKRYWING EN ANALISE VAN DIE BEGRIPE STATUS EN ROL

Inleiding 103

Analise van die sosiale sisteem 104

Samevatting 177.

HOOFSTUK 4

DIE SKOOL AS 'N SAMELEWINGSVORM EN ENKELE ASPEKTE VAN DIE VERANDERDE EN VERANDERENDE STATUS EN ROL VAN DIE ONDERWYSER IN DIE SISTEEM

Inleiding 172.

'n Struktuuranalise van die skool en 'n omskrywing van
die funksies 174

Die status en rol van die onderwyser binne die skool
met beklemtoning van die veranderde en veranderende
aspekte 196.

Samevatting 247.

HOOFSTUK 5

DIE ALGEMENE SOSIALE STATUS VAN DIE BLANKE ON=
DERWYSER IN SUID-AFRIKA MET BESONDERE VERWYSING
NA DIE VERANDERDE OPVATTING OMTRENT DIE ONDER=
WYSER

Inleiding 251.

Omskrywing van die begrip sosiale status 252

Soorte of tipes statusse 255

Determinante van die status volgens verskillende
skrywers 257

Enkele besondere aspekte en determinante van status
toegepas op die status van die blanke onderwyser
in Suid-Afrika 261

Samevatting 328

HOOFSTUK 6

SAMEVATTENDE SLOTBESKOUIING

Terugskouing 331

in Slotgedagte 335

LYS VAN FIGURE vii

BIBLIOGRAFIE 337

LYS VAN FIGURE

Figuur 1: Funksies in maatskaplike sisteme 167

Figuur 2: Illustrasie van primêre, sekondêre en
tersiêre rolstelle van die onderwyser
211

Figuur 3: Die posisie van 'n persoon op die sosiale
leer 253

Figuur 4: Differensiasie tussen die funksies wat
deur 'n skool gelewer word 288